

ции права на отцовство за пределы понятия “мать” и “отец”, говорилось на гендерной конференции в Харькове» [6, с. 4].
«Гендер – военная хитрость» [6, с. 40]?

Маніхейство: «История Европы – это история освобождения людей от ответственности перед совестью. Евросоюз узаконил право человека идти против совести» [6, с. 1].

Армагеддон: «Однако европейское сообщество своими правовыми актами за последние 50–70 лет утвердило в обществе явления, прямо ведущие европейскую цивилизацию к печальному исходу. Об этом свидетельствует катастрофическое уменьшение числа коренного населения Европы. Мировая история знает немало примеров, когда отступления от нравственных законов приводили цветущие цивилизации к неминуемой гибели» [6, с. 1].

«Все, что происходит в США и странах Евросоюза, строится именно на такой тактике. Поначалу противников гомосексуализма не наказывают, гомосексуалисты утверждают, что единственное, чего они хотят, – толерантности, равноправия. Но это – ложь. На самом деле они стремятся к политической власти. И не остановятся, пока не будут иметь полный контроль над правительством.

Дело, конечно, не в том, насколько сильны гомосексуалисты, а в том, какие силы стоят за ними. Совершенно ясно, что эти силы деструктивны по своей сути и добиваются своего не военной силой, а нравственным разложением, и гомосексуализм является для них только орудием. Соответственно, противостоять этим силам нужно нравственной твердостью без компромиссов...

Им не нужна демократия. Они претендуют на абсолютную власть с целью уничтожения любой оппозиции. Сначала лишают права голоса, а затем – в тюрьму. То, что мы видим в европейских странах, не что иное, как гей-диктатура или гомо-фашизм. Они будут использовать любую возможность, чтобы шаг за шагом брать все большую власть над обществом» [6, с. 41–42].

«Если вы госслужащий, приложите все усилия, чтобы саботировать внедрение принятых уже законов. Помните, ваша задача – служить народу верой и правдой, а не уничтожать его» [6, с. 43].

«Свобода от порока – это достойная альтернатива свободе порока. Если Украина, Россия и Беларусь противостоят триумфальному шествию содомии, наша позиция найдет отклик у огромного количества духовно неиспорченных западных людей. Не мы им, а они нам будут в этом вопросе завидовать, они на нас будут уповать и они будут находить в наших странах привлекательные черты для собственного общественного устройства» [6, с. 45].

Варто відзначити, що аналіз всіх текстів показує, що є певний дисбаланс між синдромами. Так, «травма» і «арма-

геддон» мають в текстах значно більше посилань, ніж, інші чотири синдроми – «обраність», «слава», «дихотомія» і «маніхейство».

Одним з припушень, чому так сталося, може бути те, що згадані чотири синдроми щодо тематики протидії утвердженню рівних прав і можливостей мають значно менше коріння в українській культурі. Більше того, глибока і тривала спорідненість з європейською культурою просто не може знайти живлення для дихотомії та маніхейства. А стародавня і зовсім нова слава з утвердження гендерної рівності в широких верствах суспільства не може жити славу ненависті.

Слід віддати належне авторам анти-гендерних текстів, вони свідомо чи несвідомо це враховують і переносять акценти на емоційність травматичних спогадів чи передбачень і картин кінця світу, якими зараз повниться інформаційний простір в цілому. Це робить значний вплив на свідомість людей, які тяжко переносять низку змін, переважно негативних. Небезпека такого сплаву в тому, що, торкаючись глибинних ціннісних коренів, він може поступово змінювати ціннісні орієнтації значної частини населення.

Як же можна протистояти таким впливам?

За допомогою тих же структурних підходів. Сповідуючи християнське мислення, пам'ятайте: відповідальність за трансформацію конфлікту повністю пов'язана з окремими особами та їх відповідальністю і рішеннями діяти для забезпечення принципів надії і миру, а не насильства. Адаптація синдромів в синдроми культури ненасильства може бути потужним інструментарієм, якщо його застосовувати згадано і послідовно.

Так, авторка запропонувала створити мережу чи коаліцію, яку можна назвати «Сімейне коло» чи «Сімейна рада» та просувати за її допомогою ідеї традиційних культурних цінностей, що мають тривалу історію застосування та розвитку – повага, толерантність до різноманітності, низький рівень ієрархічності тощо.

Спрямування просвітницької діяльності на емоційне сприйняття може також давати позитивний вплив та протистояти широкому розповсюдженню та сприйняттю цінностей, які далекі від ідеалів європейського співтовариства.

1. Гендер і ювенальна юстиція в школах / [без автора]. – Комітет батьків України. – Листівка (архів автора). 2. Заклик всім батькам України / [без автора]. – Листівка (архів автора). 3. Листівка матері / [без автора]. – Всеукраїнський рух «Захист матерів і дітей». – Листівка (архів автора). 4. СТОП Гендер!!! / [без автора]. – Листівка (архів автора). 5. Галтунг Й. Трансформація конфлікту мирними засобами. Трансценд-метод / Йоган Галтунг. – К.: Бланк-Прес, 2000. – 157 с. 6. Через гендерную политику к диктатуре гомосексуализма / [без автора]. – Всеукраинское родительское движение. – 56 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://rodkom.org/ftp/pub/Broshuri/Gender/cherez_gendernuu_politiku_k_diktature_gomosexualizma.pdf.

Тетяна Талько

Європейська співдружність у боротьбі з гендерним насиллям: українська специфіка

Аналізується сучасний теоретичний та практичний підхід до вирішення проблем довкола гендерного насилля в Україні у певному порівнянні з практикою та теорією вирішення цієї складної проблеми цивілізованими європейськими країнами

The modern theoretical and practical approach to the solution of the problem of violence in Ukraine in comparison with practice and theory of solution of this complicated problem by civilized countries are analyzed.

Одним із основних напрямків діяльності цивілізованих країн Європи останніх років є цілеспрямована боротьба із проявами гендерного насилля як у сім'ях, так і в суспільствах конкретних країн в цілому. У відповідності до завдань,

поставлених у програмному документі розвитку людства у XXI столітті «Цілях тисячоліття», одним із яких є подолання всіх форм гендерної дискримінації та створення гендерно збалансованих суспільств на теренах сучасної Європи,

ЄС активно проводить політику по викоріненню всіх форм насилля щодо жінок, чоловіків, дітей. Україна як країна-підписант цілої низки базових документів міжнародного рівня з цієї проблеми теж долучилася до проведення загальноєвропейських акцій та заходів, спрямованих на подолання такого ганебного явища, як насилля в сім'ї, насамперед, щодо жінок та дітей.

Проте, як і в кожній країні, в Україні проявляється своя специфіка вирішення подібних непростих проблем, яка обумовлюється цілою низкою чинників. Серед них не в останню чергу варто аналізувати та враховувати вплив ґендерних стереотипів, що і до цього часу зумовлюють нерівноцінне ставлення до жінки та чоловіка, зокрема, і в сімейних стосунках.

Не можна не погодитись із думкою науковця І. Грабовської про те, «...що подібне відбувається не в останню чергу через функціонування вже віджилих стереотипів сімейно-рольових розкладів, внаслідок чого виникає чимало непорозумінь та конфліктів, а жінка часто потрапляє у стан фрустрації, не відповідаючи усталеному патріархальному стереотипові» [4, с. 72].

Звичайно, не все обмежується стереотипами масової свідомості. Але їх подолання, переорієнтація не в останню чергу і уявлень та переконань самих жінок України щодо своєї суспільної значимості та дієздатності, на нашу думку, можуть досить суттєво вплинути на витворення більш гармонійних, партнерських стосунків в спільноті як нормативних взаємолюдських відносин.

Парадокс теперішньої ситуації в Україні полягає в тому, що боротьба із ґендерним насиллям відбувається паралельно із формуванням активного несприйняття цілою низкою традиційно орієнтованих груп соціуму самої ідеї фемінізму та ґендерних перетворень у суспільстві. «Не можна не помітити, що ґендерні проблеми сучасного українського соціуму напряду пов'язані з політикою. Сьогодні активно формується антиґендерний міф, спрямований на дискредитацію загальноєвропейських цінностей. Активна боротьба проти ґендерних перетворень є одночасно і боротьбою проти демократичних зрушень, що відбулись в Україні за роки незалежності, та європейських цінностей» [6, с. 176].

Проте, саме фемінізм є однією з форм «опритомнення» українства, яка дозволяє підняти, зокрема, і проблему ґендерного насилля в суспільстві на ідейно-теоретичний рівень. Отже, саме фемінізм та ґендеристика спроможні вказати на больові точки цієї тяжкої суспільної проблеми та виробити реальні механізми боротьби з нею.

Роздумуючи над шляхами українського фемінізму, сучасні дослідниці наголошують на тому, що саме він відповідає завданню, поставленому ще О. Кобилянською перед жіноцтвом «стати собі ціллю», отже, насамперед, навчитися витворювати із себе особистість і поважати себе. Повага ж до себе несумісна з будь-якими формами насилля, вона сприяє активному спротиву намаганням принизити особистість в людині. А це особливо важливо для українського жіноцтва. Адже за статистикою, кожна третя жінка в Україні зазнавала чи зазнає насильства над собою.

Фактично, фемінізм та ґендерні дослідження є формою усвідомлення українцями себе в ґендерованому певним чином просторі, без чого неможливо уявити сучасний світ. Так О. Сусллова стверджує: «Особисто я прийшла свого часу до проблем фемінізму через усвідомлення проблем української нації та потреби її незалежності. Я зрозуміла, що, скажімо так, боротьба українського народу за свою

державу є дуже близькою до намагання жінок «стати собі ціллю». А зрозумівши, стала шукати традицій, ми всі шукаємо традицій. Мені важко сказати, чи існує суто українська традиція ґендерної рівності, а чи це загальнолюдська традиція. На мій погляд, це найбільше пов'язане із традицією насильства та ненасильства» [7, с. 307].

Прояви ґендерного насилля в українському соціумі неможливо зводити лише до побутового насилля. Причини такого явища лежать значно глибше, в надрах людської психіки і соціального устрою. Тому і розглядати насилля в українській спільноті, зводячи його в основному лише до сімейного насилля, як то має місце у нас як в засобах масової інформації, так і в теоретичних доробках, видається не лише поверховим, але і шкідливим. Адже такий підхід не дозволяє знайти глибинні причини цього ганебного явища, укоріненого і досить широко розповсюдженого. Відсутність же глибоких досліджень з цього питання в українській соціогуманітаристиці, що теж є особливістю української спроби подолати певну проблему, не зрозумівши її до кінця, і не дозволяє створювати справді ефективні рекомендації, методики та механізми боротьби із ним.

В цьому плані Європа вже давно випередила Україну, створивши серйозну теоретичну базу для вивчення даного питання.

Взагалі ж пошуки глибинних причин виникнення та розповсюдження насильства в людських спільнотах та в його антропологічному вимірі як такому неможливі поза вивченням самої філософії ненависті та руйніцтва як притаманних людині.

О. Забужко зазначає: «Те, що так любили свого часу німецькі філософи, а за ними й марксистки, називати «боротьбою людини з природою», насправді було боротьбою, навіть війною чоловіка з природою. Сама філософія техногенності, технічної революції – глибоко чоловіча філософія, і, як на мене, зародження фемінізму є симптомом того, що цивілізація потребує вирівняти цей дисбаланс, який досяг рівня, на якому цивілізація стає самогубчою. Під цим оглядом фемінізм, можливо, менше потрібен нині жінкам, аніж чоловікам» [7, с. 306].

Пошукам онтологічних засад насильства присвячена широка база філософських досліджень, зокрема, таких видатних авторів, якими були і є Е. Фромм, Х. Арендт, А. Глюксманн та інш.

А. Глюксманн у праці «Філософія ненависті», аналізуючи міф про Медею в контексті дослідження причин тероризму у сучасному світі як тотальної форми насилля, зауважує, що в образі цієї жінки тотальна ненависть набуває свого виразу, коли нищення і самознищення перетворюється на ціль і зміст існування. Вочевидь і сутність ґендерного насилля частково базується на подібній формі самореалізації. «Так створюється людська бомба: створюючи пустку довкола себе, потім – у собі. Чим повніше вона розірве зв'язки зі світом і оточуючими, чим відчуженішою вона виявиться, без минулого і без сім'ї, тим більше акумулює вибухову енергію, щоб перетворити dolor в furor, свій біль – у гнів» [2, с. 58].

Особливістю теоретичних пошуків причин прояву ґендерного насилля є і той факт, що більшість авторів в силу власних переконань не припускають думки про існуючу дискримінацію жіноцтва і в Україні, натомість доводячи, що українська жінка є винятком ледь не з загальнолюдської традиції спілкування між статями в соціальному просторі протягом усіх віків історії. Наполегливе твердження про її

абсолютну рівність із чоловіком, відвічному священному місці в традиції і душах українців навряд чи посприє адекватному розумінню проблеми існуючого у суспільстві ґендерного насилля, найбільшою жертв якого стають саме жінки [5].

Як стверджує відома психоаналітик М. Вудман, «...залишається незаперечним той факт, що маскуліність, пов'язана з традиційною патріархальністю, сприймає появу фемінінності як загрозу. Таким чином, головне завдання для виникнення вільних партнерських творчих відносин полягає у позбавленні маскуліності патріархального страху перед фемінінністю» [1, с. 21].

Натомість в Україні все наполегливіше поширюється міф про берегинство українського жіноцтва, що, безумовно, заважає адекватно оцінити всі переваги переходу до паритетних стосунків між статями як таких, що тільки і можуть відповідати рівню розвитку та викликам сучасного глобалізованого світу.

На жаль, українці не одині у своєму нерозумінні переваг ґендерного партнерства. Світова філософська думка дуже тяжко йде до усвідомлення реальної значимості ґендерної паритетності. «Чи є жінка людиною? Абсурдне запитання, що спантеличує, проте його ставлять багато філософських теорій, які стосуються людської природи та жінок. Люди – представники біологічного виду, а види визначають...їхні біологічні властивості. З усіх груп, що їх коли-небудь пригноблювали, жінок безсумнівно найбільш й безперечно диференційовано їхніми тілами. З того часу, як чоловіки завжди розглядались як норма, питання ставили в плані жіночих відмінностей від цієї норми. Хоча деякі філософи серйозно

піддали сумніву той факт, що жінки є відмінним від чоловіків різновидом, багато хто явно заперечував наявність у жінок властивостей, які визначали б їх як людей, або, іншими словами, вважали, що типові людські риси історично більш властиві чоловікам. Артистотель характеризував риси жінки як “свого роду природну ваду” [3, с. 337].

Отже, варто зауважити, що часто процеси, які відбуваються в сучасному українському соціумі на позір разом із всією європейською спільнотою, насправді не заторкують глибинних основ українського буття. Певним дзеркалом такого стану реальності є сьогодні ставлення до ґендерних проблем країни, зокрема, і до проблеми ґендерного насилля.

1. Вудман М. Опустошений жених: женская маскулиность / Пер. с англ. / Марион Вудман. – М.: «Копито-Центр», 2010. – 210 с. 2. Глюксманн А. Философия ненависти / Андрэ Глюксманн. – М.: АСТ: АСТ МОСКВА: Транзиткнига, 2006. – 284 с. 3. Голмстром Н. Людська природа / Н. Голмстром // Антологія феміністичної філософії / За ред. Е. М. Джагер та А. М. Янг; Пер. з англ. Б. Єгідис; Наук. ред. пер. О. Іващенко. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2006. – 800 с. 4. Гравовська І. Українська сім'я як чинник утвердження ідей ґендерної рівності в сучасному суспільстві / Ірина Гравовська // Українознавчий альманах. Випуск 4 (спецвипуск): ґендерна освіта в Україні: досвід, проблеми, перспективи (на виконання Наказу МОН № 839 «Про впровадження принципів ґендерної рівності в освіту»). – К.: Мелітополь, 2010. – С. 67–72. 5. Гравовська І. «ґендерне насилля» в глобалізованому світі (на прикладі українських реалій) / Ірина Гравовська // Людина і світова глобалізація: перспективи та межі розвитку: Монографія колективу авторів / Наук. ред. Т. І. Власова – Дн-ськ: Вид-во Маковецький, 2011. – 292 с. 6. Гравовська І., Купцова Т., Талько Т. Репрезентація архетипів у ґендерних стереотипах української культури. Монографія / Ірина Гравовська, Тетяна Купцова, Тетяна Талько. – К.: Видавець ПП Лисенко М. М., 2012. – 196 с. 7. Фемінізм та українське суспільство // Діалоги на межі століть. – К.: Дух і Літера, 2003. – С. 301–324.

Наталія Таран, Віра Троян

ґендерна політика Європейського Союзу у сфері освіти та науки: досвід для України

У статті наведено огляд етапів розвитку європейської ґендерної політики у сфері освіти та науки. Особливу увагу звернено на рекомендації Європейського ґендерного Саміту 2011 р., які обґрунтовують актуальність ґендерного виміру для покращення якості досліджень та інноваційного потенціалу в таких наукових галузях як інформаційні технології, біотехнології, репродуктивні технології, фармацевтика, інженерне проектування та медицина. Доказано, що ґендерний підхід є ключем до якісних знань і надає нові конкурентні переваги, які сприяють удосконаленню європейської науки. Наголошено на важливості врахування європейського досвіду з ґендерної проблематики для розвитку науки в Україні.

The paper gives an overview of European gender policy evolution in areas of science and education. The particular attention is paid to the recommendations of European Gender Summit 2011 that have validated the relevance of gender mainstreaming for improving the research quality and innovative potential in such scientific areas as information technologies, biotechnology, reproductive technologies, pharmaceuticals, engineering, medicine etc. Gender dimension is demonstrated to be a key to quality of knowledge production and to give competitive advantages for the excellence of European science. The importance of European experience on Gender strategy for Ukrainian science development is emphasized.

Останнім часом у нашому інформаційному просторі збільшується кількість досить агресивних матеріалів анти-ґендерної спрямованості, які містять непрофесійні висновки, необґрунтовані звинувачення та залякування. І якщо донедавна це були окремі виступи чи заяви, то тепер уже маємо «листи трудящих», на які «необхідно надати пояснення». Негативні тенденції спостерігаються і на управлінському рівні, зокрема, не сформована нова Програма ґендерних перетворень на 2011–2015 рр. на продовження попередньої «Державної програми з утвердження ґендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 року», затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 27.12.2006 р., немає повідомлень щодо ходу виконання Плану заходів з впровадження принципів ґендерної рівності в освіту, затвердженого наказом Міністерства освіти та науки у 2009 р. Навпаки, очільник цього Міністерства претендує на засновника оригінального напрямку ґендерної селекції

в науці за «немодельною зовнішністю», з якою, на його думку, начебто корелюють розумові здібності... Разом з висловами інших керівників про «місце жінки на кухні», «нездатність до реформ» і т. п. – це свідчить про панування серед наших управлінців віджилих у розвинених суспільствах ґендерних стереотипів. Напрошується гірка думка – чи не роблять такі заяви свій внесок у той розгул насилля щодо жінок, який набирає обертів у нашому суспільстві...

Водночас у Європейському Союзі, про бажання долучитися до якого заявляє керівництво України, ґендерна політика набуває все більшого поширення, зокрема у сфері освіти та науки, про що свідчить проведення лише впродовж року двох міжнародних зустрічей з цього питання – Європейського ґендерного Саміту у листопаді 2011 р. [3] і Європейської конференції щодо ґендеру та інновацій у березні 2012 р. [4]. Чим зумовлена така увага до ґендерної проблеми